

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ І ЗВ'ЯЗКУ

Факультет Бізнесу та соціальних комунікацій

Кафедра Кіберпсихології та реабілітації

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Освітня (професійна, наукова) програма Психологія

Спеціальність С4 / 053 Психологія
Галузь знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини;
05 Соціальні та поведінкові науки

Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)

Наскрізна програма практики за ОПП «Психологія» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності С4(053) Психологія] / Авт.-уклад.: Л. Снігур, М. Тодорова, Н. Хмель. Одеса : ДУІТЗ, 2025. 13 с.

Автори-укладачі:

Снігур Людмила Анатоліївна, в.о. завідувача кафедри кіберпсихології та реабілітації, д-р психол. н., проф.;

Тодорова Маріанна Миколаївна, доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації, к. пед. н., доц., магістр психології;

Хмель Наталія Дмитрівна, доцент кафедри кіберпсихології та реабілітації, к. психол. н., доц.

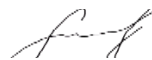
Наскрізна програма практики за ОПП «Психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності С4 Психологія розглянута на засіданні кафедри кіберпсихології та реабілітації (протокол від 10 листопада 2025 р. № 4).

В.о. завідувача кафедри

Людмила СНІГУР

Погоджено з гарантом ОПП «Психологія» зі спеціальності С4 Психологія для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Маріанна ТОДОРОВА

Наскрізна програма практики за ОПП «Психологія» зі спеціальності С4 Психологія ухвалена рішенням Навчально-методичної ради Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку (протокол від 17 листопада 2025 р. № 10).

Голова Навчально-методичної ради

Світлана ХАДЖИРАДЄВА

ВСТУП

Наскрізна програма практики за ОПП «Психологія» зі спеціальності С4(053) Психологія для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розроблена відповідно до Закону України «Про вищу освіту», стаття 51 «Практична підготовка осіб, які навчаються у закладах вищої освіти» (Відомості Верховної Ради, 2014, № 37-38); Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 053 «Психологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти затвердженого і введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2019 р. № 564; Освітньо-професійної програми «Психологія» зі спеціальності 053 «Психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, Навчального плану; Положення про порядок проведення практичної підготовки здобувачів вищої освіти Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку (Затверджено Вченою радою ДУІТЗ протокол від 10.02.2023 р. №1) <https://suitt.edu.ua/polozennja-duitz>.

Практична підготовка здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Психологія» зі спеціальності С4(053) Психологія, проводиться згідно підписаних договорів з базами практик, а саме:

- Великодацький заклад дошкільної освіти «Золотий ключик»;
- Громадська організація «Асоціація дитячих, сімейних, перинатальних психологів, медиків та педагогів “ПСИХЕЯ”»;
- Громадська організація «Аутизм. Крок на зустріч»;
- Громадська організація «Психологічний простір ЦДК».
- Комунальна установа «Одеський інклюзивно-ресурсний центр № 1»;
- Комунальне некомерційне підприємство «Дитяча міська поліклініка № 6 “Compass”» Одеської міської ради;
- Комунальне некомерційне підприємство «Міська клінічна лікарня № 10» Одеської міської ради;
- Одеська гімназія № 48 Одеської міської ради;
- Одеський благодійний фонд «Шлях до дому»;
- Центр психологічної допомоги та соціальної адаптації Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку;
- Центр розвитку комунікацій «Speech Team»;
- та ін.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ

Мета практики: розвиток вмінь та навичок застосування теоретичних знань з психології у практику надавання психосоціальної допомоги різним цільовим групам, зокрема проведення психодіагностики, психологічних консультувань, психологічної корекції, психологічної терапії, психологічних тренінгів, різних пропедевтичних заходів тощо. В межах даної мети реалізуються такі **завдання**:

- 1) систематизація теоретичних знань та практичних уявлень про базові концептуальні положення загальної психології, психодіагностики, клінічної психології, диференційної психології, вікової психології, психосоматики, кіберпсихології, етики професійної діяльності психолога, соціальної інженерії тощо;
- 2) формування та розвиток умінь/навичок проводити різні види психологічних інтервенцій, зокрема психодіагностику, психологічне консультування, психологічну корекцію, психологічну терапію, психологічний тренінг, різні пропедевтичні заходи щодо збереження ментального здоров'я різних цільових груп тощо;
- 3) підвищення рівня комунікативної компетентності у сфері психології, зокрема в контексті обговорення проблемних питань з практичної психології з колегами, батьками, громадянами та іншими цільовими групами;
- 4) мотивування на активну позицію щодо проведення профілактичних заходів у сфері збереження та відновлення ментального здоров'я.

Очікувані результати практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в межах ОПП «Психологія» зі спеціальності С4(053) Психологія сформульовані в контексті трьох вимірних показників: загальні компетентності (ЗК), спеціальні (фахові) компетентності (СК) та програмні результати навчання (ПРН), а саме:

- ЗК-2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- ЗК-7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК-8. Навички міжособистісної взаємодії.
- ЗК-9. Здатність працювати в команді.

- СК-5. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій.
- СК-6. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження.
- СК-7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК-8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК-9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту.
- СК-10. Здатність дотримуватися норм професійної етики.
- ПРН-1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПРН-2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
- ПРН-5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.
- ПРН-6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.
- ПРН-7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.
- ПРН-9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.
- ПРН-11. Скласти та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій.
- ПРН-12. Скласти та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПРН-16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.

2. ВИДИ, ЕТАПИ ТА ОПИС ЗМІСТУ ПРАКТИКИ

Відповідно до навчального плану підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Психологія» зі спеціальності С4(053) Психологія передбачено проведення виробничої практики в обсязі 20 кредитів ЄКТС (600 год) на 3 курсі у 5-6 семестрах (табл. 1).

Таблиця 1

Види практичної підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Психологія»

№ п/п	Назва практики	Семестр	Кількість кредитів ЄКТС
1	Практика (виробнича)	5	8 (240 год)
2	Практика (виробнича)	6	12 (360 год)

Практична підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за ОПП «Психологія» зі спеціальності С4(053) Психологія здійснюється в два етапи.

На першому етапі виробничої практики – 5 семестр, 8 кредитів ЄКТС (240 год) – здобувачі освіти опановують три блоки питань:

Організаційно-правові засади професійної діяльності практичного психолога. Нормативно-правова база, що регламентує професійну діяльність практичного психолога, Закони України, Постанови КМУ, Накази МОН, міжнародні та вітчизняні вимоги, декларації, положення, стандарти професійної діяльності практичного психолога.

Психологічна служба як інституційна структура організації: мета, основні завдання, принципи та функції їх діяльності. Обов'язки та права працівників психологічної служби. Основні завдання та види діяльності практичного психолога у психологічній службі організації, на базі якої проводиться практика, зокрема в: системі освіти, соціальній сфері, у сфері охорони здоров'я, у Збройних Силах України та структурах Міністерство внутрішніх справ України, в комерційних підприємствах, установах, компаніях тощо. Документація психологічної служби організації.

Диференційна психологія: вивчення індивідуальних відмінностей психіки індивідів і груп людей, а також природу, джерела та наслідки цих відмінностей.

Індивідуальні (індивідуальнопсихологічні) відмінності психічних процесах (пізнавальні, емоційні, вольові), психічних властивостях особистості (самосвідомість, спрямованість, темперамент, характер, здібності й інтелект), психічних станах (прояви почуттів, уваги, волі, мислення, аномальні й патологічні стани тощо), що відрізняють людей один від одного. Виконання практичних завдань, зокрема проведення:

- психологічного тестування із застосуванням стандартизованих тестів для вимірювання рівня інтелекту, особистісних рис, здібностей або мотивації різних людей;
- експериментів, що спрямовані на дослідження поведінки в контрольованих умовах і порівняння результатів різних груп;
- спостереження – проводиться систематичне спостереження за поведінкою людей у природному середовищі або під час виконання певних завдань для виявлення закономірностей та відмінностей;
- аналіз даних, тобто статистична обробка даних, отриманих під час тестування, експериментів чи спостережень, для визначення значущих відмінностей між групами.

Психопрофілактична та просвітницька діяльність психолога.

Психопрофілактична (запобігання відхиленням і проблемам) та просвітницька (поширення знань про психічне здоров'я для розвитку психологічної культури) діяльність – два взаємопов'язані напрями роботи психолога, спрямовані на збереження та зміцнення психічного здоров'я.

Мета психопрофілактичної діяльності – запобігання психічним розладам, конфліктам, дезадаптації та іншим проблемам у поведінці, житті та діяльності людини. Основні напрями роботи практичного психолога: 1) створення сприятливих психологічних умов для розвитку; 2) профілактика професійного вигорання (наприклад, у вчителів); 3) підготовка до стресових ситуацій, наприклад, до першого класу чи вступу в дитячий садок; 4) запобігання вживанню наркотиків, алкоголізму та іншим видам девіантної поведінки тощо.

Мета просвітницької діяльності – поширення знань про психіку, емоційну сферу та особистісний розвиток для формування психологічної компетентності. Основні напрями роботи практичного психолога: 1) проведення лекцій, семінарів, тренінгів, консультацій для різних груп населення (діти, батьки, педагоги); 2) надання інформації про права, можливості та здоровий спосіб життя; 3) оформлення інформаційних куточків (наприклад, «куточок психолога») і т. ін.

На другому етапі виробничої практики – 6 семестр, 12 кредитів ЄКТС (360 год) – зміст практичної підготовки акцентується на питаннях:

Психологічні інтервенції: сучасні види, методи та засоби їх проведення.

Психологічне консультування. Види консультативних сесій та їх структура. Етапи консультування: вступ, вивчення ситуації, формування гіпотез, інтервенція, завершення. Документування процедури проведення консультативних заходів.

Психологічна терапія. Основні підходи: психодинамічний, поведінковий, гуманістичний, системний. Етапи психотерапевтичного процесу. Показання та протипоказання. Сучасні напрями психотерапії: когнітивно-поведінкова, гештальт, екзистенційна терапія. Робота з мисленням, емоціями, тілом. Протоколи психотерапевтичних сеансів.

Психологічна корекція. Види психокорекції. Основні цілі і задачі психокорекційної роботи. Вимоги, що висуваються до психолога, який здійснює психокорекційні заходи. Принципи та особливості складання психокорекційних програм. Види корекційних програм. Оцінка ефективності психокорекційних інтервенцій. Специфіка групової форми психокорекції.

Психологічна реабілітація. Фази психологічної реабілітації: діагностична, стабілізаційна, відновлювальна, інтеграційна. Методи психологічної реабілітації. Критерії ефективності психологічної реабілітації. Діагностичний інструментарій в реабілітаційному процесі. Психологічна реабілітація осіб, які пережили травматичні події: принципи, методи, інституції. Травма як порушення цілісності. Принципи реабілітації: безпека, стабілізація, відновлення. Психоедукація, групи підтримки, інституції реабілітації (клініки, центри ПТСР). Протоколи психологічної реабілітації.

Психологічний тренінг. Концептуально-методичні засади психологічних тренінгів. Мета й завдання тренінгу. Класифікація психологічних тренінгів. Програма психологічного тренінгу.

Психологічна допомога населенню, яке постраждало в наслідок екстремальних, психотравмівних ситуацій, зокрема:

- Робота з втратами, тривогою, агресією. Техніки стабілізації та ресурсування.
- Перша психологічна допомога особам у стресових та кризових ситуаціях.
- Робота з посттравматичним стресовим розладом (ПТСР): діагностика, терапевтична підтримка, профілактика.
- Психологічні інтервенції, що застосовуються до дітей із розладами аутистичного сектору (РАС), синдромом дефіциту уваги та гіперактивності (СДВГ), затримкою психічного розвитку (ЗПР) і т. ін.

- Особливості психологічної реабілітації соматичнохворих та осіб з обмеженими можливостями.
- Психолого-педагогічна робота з членами сімей дітей з обмеженими можливостями.
- Профілактика емоційного вигорання у батьків дітей з особливими освітніми потребами.
- Психологічна реабілітація мирного населення, що постраждало внаслідок військових дій.
- Особливості надання першої психологічної допомоги ветеранам та військовослужбовцям у стані стресу.
- Психологічна реабілітація осіб з девіантною поведінкою.
- Психологічний супровід дітей з педагогічною занедбаністю.
- і т. ін.

Комунікація, відповідальність та автономія під час виконання/здійснення робіт в межах компетенцій практичного психолога. Структурні компоненти професійного спілкування психологів: мотиваційно-ціннісний; перцептивний; рефлексивний; комунікативний; інтерактивний. Компоненти культури професійного спілкування психолога: професійні комунікативні знання, вміння формулювати професійні висловлювання та комунікативно-мовленнєві навички, професійноважливі особистісні якості й уміння – самоактуалізація, емпатійність, діалогічна спрямованість професійного спілкування, вміння психолога встановлювати міжособистісні контакти з клієнтом. Етичні принципи і стандарти професійної діяльності психолога: незалежність, безсторонність та доброчесність. Екологізація професійного середовища та професійної діяльності практичних психологів. Професійний етикет та культура спілкування в процесі роботи з клієнтом. Основні заходи запобігання травматизації та вигорання психологів. Професійна деформація і вигорання в роботі психолога.

Участь у заходах, що відбуваються/проводяться у професійному колі фахівців-психологів (супервізія, воркшоп, коучинг конфліктів тощо), а також інших комунікативних заходів (науково-практичні конференції, круглі столи, форуми і т. ін.), де обговорюються актуальні проблеми соціономічної сфери.

3. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Результати практичної підготовки, які здобувач може продемонструвати та які можна ідентифікувати, оцінити і виміряти, розглядаються у вимірах 6 рівня Національної рамки кваліфікацій, що відповідає першому циклу вищої освіти Рамки кваліфікацій Європейського простору вищої освіти, а саме:

Знання – базових концептуальних положень загальної психології, психодіагностики, клінічної психології, диференційної психології, вікової психології, психосоматики, кіберпсихології, етики професійної діяльності психолога, соціальної інженерії тощо;

Уміння/навички – проводити різні види психологічних інтервенцій, зокрема психодіагностику, психологічне консультувань, психологічну корекцію, психологічну терапію, психологічні тренінги, різні пропедевтичні заходів щодо збереження ментального здоров'я різних цільових груп тощо;

Комунікація – підвищення рівня комунікативної компетентності у сфері психології, зокрема в контексті обговорення проблемних питань з практичної психології з колегами, батьками, громадянами та іншими цільовими групами;

Відповідальність та автономія – мотивування на активну позицію щодо проведення профілактичних заходів у сфері збереження та відновлення ментального здоров'я.

Академічні успіхи здобувачів освіти в межах ОК-20 оцінюються за бально-рейтинговою шкалою (максимальна кількість – 100 балів), що прийнята в ДУІТЗ, з обов'язковим переведенням кількості балів в оцінки за національною шкалою та за шкалою ECTS.

Відмінно (А) – від 90 до 100 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі або не менше 90% завдань, передбачених програмою навчальної дисципліни.

Дуже добре (В) – від 82 до 89 балів – здобувач досить повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Однак під

час викладання деяких питань допускаються при цьому окремі несуттєві неточності. Правильно вирішив 82-89% письмових завдань.

Добре (С) – від 74 до 81 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Однак під час викладання деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив 74-81% письмових завдань.

Задовільно (D) – від 64 до 73 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але з не зовсім глибоким та всебічним аналізом, обґрунтуванням та аргументацією, з недостатнім використанням необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі неточності та помилки. Правильно вирішив 64-73% письмових завдань.

Задовільно (E) – від 60 до 63 балів – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив 60-63% письмових завдань.

Незадовільно з можливістю повторного складання (FX) – від 35 до 59 балів – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, стисло без аргументації та обґрунтування викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, поверхово розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив 35-59% письмових завдань.

Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни (F) – від 0 до 34 балів – Здобувач частково володіє навчальним матеріалом, не у змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки. Правильно вирішив 1-34% письмових завдань.

4. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ЗВІТІВ ТА ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після закінчення терміну практики здобувачі звітують про виконання програми практики у визначені терміни. Здобувачі у триденний термін після закінчення практики надають керівникові практики від університету письмовий **звіт про проходження практики** та оформлений за всіма розділами **щоденник практики** з дотриманням відповідних стандартів щодо оформлення такої документації, підписаний керівником від бази практики.

Щоденник практики – це документ в якому відображена особистісна і професійна рефлексія діяльності здобувача-практиканта, його труднощі, вагання, вдалі знахідки, питання, які потребують наступного вивчення, роздуми тощо.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем освіти усіх розділів наскрізної програми практики та індивідуального завдання, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Текст звіту може містити відповідні розрахунки, пояснення, таблиці, схеми, діаграми тощо. Окремим документом до звіту додається характеристика з місця проходження практики з рекомендованою оцінкою. Оформлюється звіт за вимогами, які встановлюються стандартом для оформлення текстових документів. Звіт подається на одному боці аркуша білого паперу формату А4 через півтора міжрядкових інтервали шрифт – TimesNewRoman, розмір – 14. Текст необхідно друкувати залишаючи поля таких розмірів: ліве – не менше 25 мм, праве – не менше 10 мм, верхнє і нижнє – не менше 20 мм. Текст звіту поділяють на розділи, підрозділи і пункти відповідно до структури програми практики. Складений здобувачем звіт має наскрізну нумерацію сторінок.

Формою підсумкового контролю з практики є залік. Залік з практики проводить комісія, що призначається завідувачем кафедри. До складу комісії входять керівник практики з фаху, викладачі та (за змогою) керівник від бази практики. Залік проводиться протягом перших десяти робочих днів після закінчення практики, у формі захисту здобувачем звіту з практики. Оцінка вноситься в заліково-екзаменаційну відомість та індивідуальний навчальний план здобувача з підписами членів комісії.

Якщо програма практики не виконана з поважної причини, то здобувач має право пройти практику в наступному навчальному році або за індивідуальним графіком у вільний від навчання час. Здобувач, який не виконав програму практики без поважних причини, відраховується з Університету.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Алгоритми діяльності працівників психологічної служби : у 2 т. / за заг. ред. В. Г. Панка. Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2020. Т. 2. 106 с.
2. Військова психологія і педагогіка: формування захисника України : підручник / За заг. н. ред. Л. Снігур. Одеса: ДУІТЗ. 555 с.
3. Магдисюк Л. І., Федоренко Р. П. Основи психологічного консультування : навч. посіб. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 360 с.
4. Основи психологічної практики (практична психологія) : курс лекцій. Харків : НУЦЗУ, 2012. 84 с.
5. Практикум із групової психокорекції : підручник / С. Д. Максименко [та ін.]. Мелітополь : Вид-во Мелітоп. держ. пед. ун-ту ім. Б. Хмельницького, 2015. 412 с.
6. Психологія особистісного становлення захисника Батьківщини: монографія Авт. кол.: Л. Снігур, Л. Прудка, Т. Матієнко, Ю. Норчук, О. Пасько; за заг. ред. Л. Снігур. Юридика, 2024. 321 с.
7. Психосоціальна підтримка публічних службовців в умовах воєнного стану : [практикум для тренерів] / Н. Алюшина, Ю. Жигуліна-Фаль, Н. Наулік та ін.; за заг. ред. проф. О. Редліха, С. Хаджирадевої. Миколаїв: Ємельянова Т.В., 2022. 166 с.
8. Реабілітаційні програми та соціальна інтеграція поліцейських та членів їх сімей в умовах воєного стану: навчальний посібник. Л. Снігур, А. Пишна, І. Жукова, А. Денісова, С. Оніщук, Н. Домброван, О. Толмачов, Т. Остапчук, М. Цимбал. Під заг.ред.Л.Снігур. Одеса, 2023. 277 с.
9. Сахно П. І. Система роботи психологічних служб і методика роботи практичного психолога : конспект лекцій. Суми : Сумський державний університет, 2023. 159 с.
10. Шиліна Н. Є. Методичні рекомендації щодо проведення практичних занять з курсу «Психологічне консультування, терапія та реабілітація» [Електронний ресурс]. Одеса : ДУІТЗ, 2025. 15 с.